

FRIES LEVEND ERFGOED
Werken aan verscheidenheid

**FRIESE RASSEN EN GEWASSEN
EN RUIMTELIJKE KWALITEIT**

www.frieserassenengewassen.nl
info@frieserassenengewassen.nl

Platformreeks nummer 5, oktober 2022

Samenstelling en tekst: Johannes Spyksma
Grafische verzorging: STIP, Leeuwarden, www.stipwerk.nl
Prijs losse verkoop: €2,50.

Bank: NL 16 TRIO 01976 46 174 ten name van penningmeester Werkverband Friese Rassen.

Deze brochure is een uitgave van het 'Platform Friese Rassen en Gewassen' waarin de organisaties die zich richten op het behoud van de Friese landbouwgewassen, dierenrassen, fruitrassen en oorspronkelijke houtige gewassen samenwerken.

De publicatie kwam tot stand door een financiële bijdrage van de Provincie Fryslân.

Bij de ruimtelijke ordening gelden een aantal kenmerken die bepalend zijn voor ruimtelijke kwaliteit.

Genoemd worden: (1) Ruimtelijke verscheidenheid: accentueren verschillen; (2) Culturele verscheidenheid: historie moet zichtbaar blijven; (3) Duurzaamheid: in stand houden ecologische waarden; (4) Aantrekkelijkheid: landschapsschoon bevorderen en (5) Menselijke maat: ruimtelijke inrichting past bij belevingswereld burgers.

Alle vijf kenmerken kunnen in verband worden gebracht met de toepassing van de Friese rassen en gewassen die door in Fryslân werkzame organisaties in stand gehouden worden. Daaronder te verstaan: negen Friese of met Fryslân verwante *dierenrassen*, meer dan honderd Friese of met Fryslân verwante *landbouwgewassen* en *fruitrassen*: een tiental gesignaleerde appelfrassen. Behalve deze drie onderdelen kunnen de *houtige gewassen*, de autochtone bomen en struiken, er ook toe gerekend worden.

Zie voor een beschrijving van deze rassen en gewassen de lijst met door het Platform uitgegeven publicaties achter in deze brochure.

Platform Friese Rassen

Met het oog op het in stand houden van de vier hiervoor genoemde onderdelen hebben de organisaties die er zorg voor dragen zich verenigd in het '*Platform Friese Rassen en Gewassen*'. Daartoe behoren:

Stichting Roodbont Fries Vee
Fries-Hollands Rundveestamboek
Nederlands Zwartbleschappen-
stamboek
Zwartbles-Fokkersgroep
Frysk Melkskieppestamboek
Landelijke Fokkersgroep Nederlandse
Landgeiten - afd. Fryslân
Nederlandse Vereniging Stabij- en
Wetterhounen

Friese Hoenderclub/Fryske Hinneklub
Werkverband Friese Rassen
Stichting Fruit yn Fryslân
De Vrienden van het oude fruit
'Herbarium Frisicum' in Wolvega

Collecties

De door *dierenorganisaties* beheerde collecties van Friese of met Fryslân verwante dierenrassen omvat:

Het Friese paard
Een tweetal koeienrassen
Een tweetal schapenrassen
Een tweetal hondenrassen
De Friese hoenders
De Nederlandse landgeit

De door het *Werkverband Friese Rassen* beheerde collectie van Friese of met Fryslân verwante landbouwgewassen bestaat uit:

Een en veertig knolgewassen
Twintig oliegewassen
Zestien meelvruchten
Dertig peulvruchten
Vijf wortelgewassen
Een uienras

Een bloemgewas
Een steelgewas
Een bladgewas en
Een klavergewas

De door *Fruit yn Fryslân* (FYF) beheerde
fruitcollectie bestaat wat de in de provincie
ontstane soorten betreft uit:

Een perenras
Een tiental appelrassen
Een pruimensoort en
Drie bessenrassen
Een mispel
Kiwi Buitenpost

Landschapsbeheer, Staatsbosbeheer en *It Fryske
Gea* hebben in Fryslân voorkomende houtige
gewassen laten inventariseren.

Dit heeft geleid tot:
Zeventig bomensoorten
Vierendertig struiken
Vijf klimplanten
Zeventig bramensoorten

De *Vrienden van het oude fruit* beheren vier door hen erkende Friese appelrassen.

Zie voor een globale beschrijving van de dierenrassen, landbouwgewassen,
fruitrassen en houtige gewassen de lijst van publicaties achter in deze brochure.

RUIMTELIJKE KWALITEIT

In Fryslân kunnen talloze voorbeelden worden genoemd, waardoor de Friese
rassen en gewassen bijdragen aan het verhogen van de *ruimtelijke kwaliteit*.
Enkele daarvan:

Natuurterreinen

In de terreinen van It Fryske Gea in Earnewâld komen landgeiten voor. In een door Natuurmonumenten beheerd gebied bij Harlingen lopen Friese Roodbonten.

Op door Staatsbosbeheer beheerde akkers in Katlijk werd Sint Jansrogge en Spelt verbouwd.

Bij de Historische Akkers in Eastermar teelden ze de vroeger veel in Fryslân verbouwde Zwarte Haver President.

Dorpen en gemeenten

In Hempens-Teerns werd een fruitboomgaard ingericht. Op een open plek in het dorp liepen zomers Friese Roodbonten. In Súdwest Fryslân werd een voedselvisie uitgebracht waarin melding wordt gemaakt van dorpsstuinen en stads- en dorpslandbouw-initiatieven.

Landgoederen

Het landgoed Hidzard in Lollum biedt plek aan Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen en Goudpellen.

States

Popta State in Marsum heeft een fruitboomgaard en biedt plek aan Friese landbouwgewassen. Een kleurslag van de Friese kippen komt er ook voor.

Zorg- en kinderboerderijen

Donia State in Stiens bood een overzicht van de Friese graanrassen.

Akkerbouw

Jan Minnema te Lioessens verbouwde Friese Kapucijners.
Ytsje de Vries in Harich bracht in Gaasterland de zandboekweit terug.

Tuinbouw

Freak Zwart in Oosterbierum teelde de door het Werkverband in stand gehouden bonenrassen Gitney en Kûgelbeantsje.

Theeschenkerijen

Bij een theeschenkerij in Peins vond je een collectie van Friese en met Fryslân verwante fruitrassen.

Campings

Bij camping de Bongerd in Irnsum staan de caravans tussen fruitbomen.

De bijdrage van de Friese en met Fryslân verwante rassen aan de ruimtelijke kwaliteit kan door de medewerking van organisaties die zich op dit terrein bewegen nog aanmerkelijk uitgebreid worden.

UIT DE PLATFORMREEKS TE BESTELLEN PUBLICATIES

1. *Werken aan verscheidenheid*: werkzaamheden van het Platform Friese Rassen en Gewassen. Prijs: €2.50
2. De Friese rassen en gewassen en *grondgebruikers* Prijs: €2.50
3. De Friese rassen en gewassen en *receptuur, kookkunst en gastronomie* Prijs: €2.50
4. De Friese rassen en gewassen en *streekproducten* Prijs: €2.50
5. De Friese rassen en gewassen en *ruimtelijke kwaliteit* Prijs: €2.50
6. De Friese rassen en gewassen en de *natuurinclusieve landbouw* Prijs: €2.50
7. De Friese rassen en gewassen en de *stads- en dorpslandbouw* Prijs: €2.50
8. De Friese rassen en gewassen en *educatie* Prijs: €2.50
- 9-11 In een drietal *brochures* wordt verduidelijkt om welke rassen en gewassen het gaat en voorbeelden gegeven van wat er nu al mee gedaan wordt. Prijs: €7.50 per stuk
12. In een *naslagwerk* worden de Friese rassen en gewassen uitgebreid beschreven. Prijs: €10
13. In 2019 verschijnt een uitgebreide *documentatie* met teksten en foto's van de rassen. Prijs: €20
14. In de publicatie '*Tiden hawwe tiden*' wordt de Friese agrarische geschiedenis vanaf het eerste begin tot de huidige tijd beschreven. Per tijdvak wordt vermeld welke Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen, dierenrassen en fruitrassen zich voordeden. Prijs: €10
15. Een globale beschrijving van de *landbouwgewassencollectie* van het Werkverband Friese Rassen en Gewassen. Prijs: €2,50
16. Een globale beschrijving van de Friese en met Fryslân verwante *dierenrassen* Prijs: €2,50
17. Een globale beschrijving van de Friese en met Fryslân verwante *fruitrassen*. Prijs: €2,50
18. Een globale beschrijving van de in Fryslân gesignaleerde *houtige gewassen* Prijs €2,50
19. Het fokken van de Friese of met Fryslân verwante *dierenrassen*. Prijs: €5
20. Het winnen van zaden en knollen van de Friese en met Fryslân verwante *landbouwgewassen*. Prijs: €5
21. Het instandhouden en vermeerderen van het *Friese fruit* Prijs: €3
22. Platform Friese Rassen en Gewassen. Prijs: €2,50.
23. Een introductie van het aan te bieden zaad in *zakjes* en *zakken*. Prijs: €2.
24. *FAN FRYSLANS GRUN*: Raamplan voor een gebundelde aanpak van de praktische en economische toepassing van de Friese en met Fryslân verwante dierenrassen, landbouwgewassen, fruitrassen en houtige gewassen. Prijs: €5

Bovengenoemde publicaties kunnen met vermelding van de nummers en het bezorgadres worden besteld door overmaken van de genoemde bedragen op banknummer NL16 TRIO 0197 646 174 ten name van penningmeester Werkverband Friese Rassen. Het gehele pakket kan door overmaking van €100,00 via het vermelde banknummer en via info@werkverband-frieserassen.nl besteld worden. De portokosten bedragen: €10

Door ons periodiek OER blijft u op de hoogte van wat er zich afspeelt bij het Platform Friese Rassen en Gewassen. Voor €10,00 abonnementsgeld in het jaar krijgt u het tijdschrift over de mail toegezonden.

Postabonnees betalen €12,50. Banknummer: NL 16 TRIO 0197 646 174 t.n.v. Werkverband Friese Rassen.

Vermeld bij de bankoverschrijving uw mailadres of, bij toezending over de post, uw naam en postadres.

Deze brochure is bestemd voor overheden, kerkbesturen, akkerbouwers, mensen werkzaam in de tuinbouw, hobbytuinders, eigenaren van cultuurtoeristische voorzieningen, landgoederen en historische boerderijen om hen aan de hand van de getoonde voorbeelden voor te lichten over de Friese en met Fryslân verwante rassen en gewassen. Om dezelfde reden wordt deze brochure verspreid onder beheerders van kinder- en zorgboerderijen, onderwijsinstellingen, dorps- en stadslandbouw-projecten, campinghouders, musea en beheerders van natuurterreinen.

Platform Friese Rassen en Gewassen

www.friesehoenderclub.nl

www.nzs.nl

www.zeldzamerassen.nl/zwartbles-fokkersgroep

www.roodbontfriesvee.nl

www.melkschapen.nl

www.fruitynfryslan.nl

www.vriendenvanhetoudefruit.nl

www.bagghof.nl

www.szh.nl

www.werkverband-friese-rassen.nl

www.friesehollands.nl

www.herbariumfriscum.nl

www.nvsw.nl

www.landgeit.nl

www.dekruidhof.nl